

horizon, sa datation est difficile, car il est fort probable que les travaux modernes de nivellement l'aient rasé.

A retenir le rôle stratégique de cette fortification qui faisait partie de la série des fortresses dressées à partir de la baie de Halmyris, donc près d'Argamum, jusqu'au lieu-dit Topraichioi, rejoignant la route de terre qui suivait la vallée de la Tăia jusqu'à Troesmis. C'est fort probablement par là que passait

aussi la route principale venant d'Ibida, dans le sud, et se dirigeant vers le nord, pour toucher Noviodunum et Aegyssus.

Pour conclure, l'auteur se propose de poursuivre les fouilles archéologiques sur ce site, afin de mieux dater les différents ravages subis par la fortification, tout en complétant également le plan de celle-ci et en délimitant l'amplacement des *limitanei* dans la zone *extra muros*.

TOPRAICHOI 1978 VORLÄUFIGER AUSGRABUNGSBERICHT (Zusammenfassung)

Verfasser bringt eine spätromische Befestigungsanlage, die im Jahre 1978 durch eine Rettungsgrabung entdeckt worden ist. Die Anlage befindet sich 250 m westlich der Nationalstrasse 22 Tuleea-Constanța, gegenüber dem Kilometerstein 30.

Die Dimensionen der Befestigungsanlage sind 11 × 38 m, wobei die Mauerdicke 3,40 m und das Fundament 2,30 m beträgt.

Im Innern der Befestigungsanlage wurden 5 Besiedlungsschichten entdeckt; die ersten zwei werden mit Valens beziehungsweise Arcadius-münzen datiert. Alle Schichten zeigen heftige Brandspuren, vor allem die Schichten 2 und 3.

Eine grosse Keramikmenge wurde vor allem in der 3 Schicht aufgefunden: Amphoren, Tisch- und Küchenkeramik, die man am Ende des IV und Anfang des V Jahrhundert datieren kann.

Die beschränkten Dimensionen der Befestigungsanlage, lassen auf einen, von militarisier-ten Ackerbauer-limitanei- bewohnten, burgs schliessen; die zahlreich aufgefundenen Dolia, könnten ein Hinweis dafür liefern.

Die Befestigungsanlage lässt zwischen dem IV und VI. Jahrhundert eintreten, wobei das Baumoment, hypothetisch, in der Zeit Valens, wie die in der ersten Schicht aufgefundenen Valens-münze zu zeigen scheint datiert. Die letzte Schicht ist schwerer zu datieren, da es sehr möglich ist, dass diese Schicht von modernen Erdarbeiten nivelliert wurde.

Es wird die besondere strategische Rolle der Befestigungs anlage unterstrichen als ein Glied der Festungen – Kette, die sich auf dem Ufer der Halmyris-bucht, von Argamum bis Topraichioi, erstreckte; der Weg lief dann weiter im Tal des Tăia-flusses, bis nach Troesmis. Es ist möglich das hier auch der zentrale Strasse, welche Ibida mit Noviodunum und Aegyssus verband, lief.

Abschliessend hofft der Verfasser das die Fortsetzung der Ausgrabungen zur besseren Datierung der Zerstörungsschichten führen wird; gleichzeitig könnten dadurch wichtige Hinweise, für die Ergänzung des Planes und für die Delimitierung der Limitaneisiedlung in der extra muros-Zone erhalten werden.

DOUĂ LOCUINȚE FEUDALE TIMPURII DE LA AEGYSSUS

IOAN VASILIU

0.0. Cercetările arheologice asupra perioadei feudal-timpurii întreprinse în nordul Dobrogei, privite în ansamblu, au un caracter izolat, chiar dacă, fiecare în parte, au fost valorificate științific. Pentru reconstituirea arheologică și istorică a acestei perioade, se impune organizarea unor cercetări sistematice care să cuprindă întreaga ei problematică.

Din acest punct de vedere sperăm ca cercetările ce se întreprind pe teritoriul cetejii Aegyssus¹ să aducă noi dovezi privind procesul istoric, politic și economic ce s-a desfășurat în spațiul nord-dunărean.

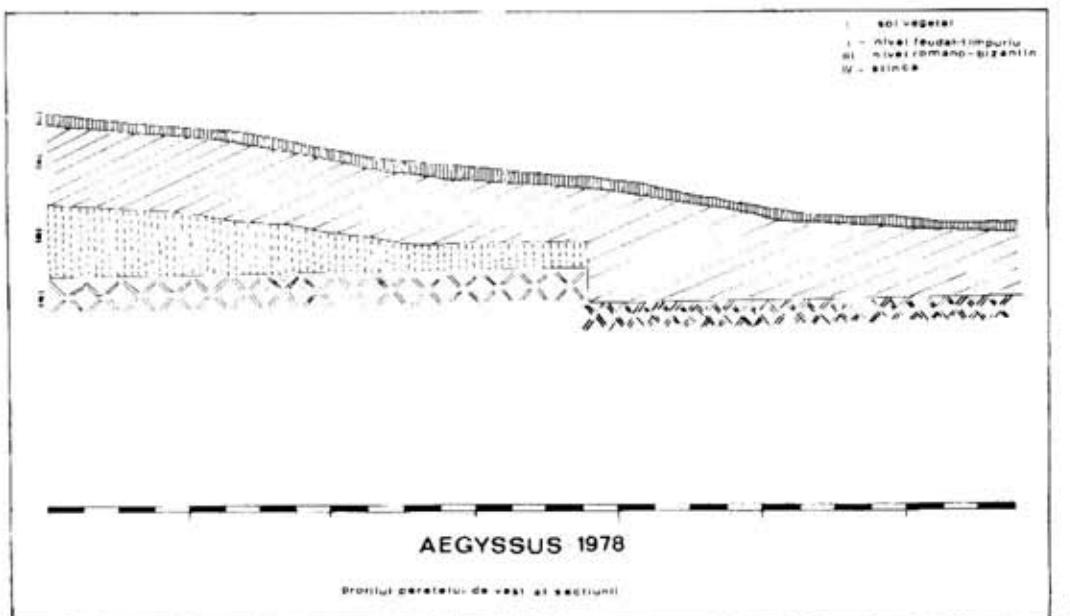
0.1. Caracteristicile geomorfologice ale asezării îngăduie explicarea unor fenomene ca: folosirea pentru așezarea locuințelor a teraselor tăiate în stâncă, fiind ferite în acest fel de inundații și de vînturile puternice ce suflă iarna din spre nord-est; condiții prie- nici pentru practicarea agriculturii, creșterii vitelor și pescuitului; proveniența materiilor prime pentru practicarea meșteșugurilor.

0.2. Faptul că locuirea feudal-timpurie suprapune pe cea romano-bizantină, dovedește nu numai continuitatea culturală și cronologică, ci și stabilitatea așezărilor în regiunea nord-dunăreană.

1.0. În cadrul campaniei din 1978 au fost dezvelite două locuințe² de formă patrulateră. Amenajarea locuințelor nu a necesitat prea mult adâncirea suprafeței destinate încăperilor, pădeaua găsindu-se, față de nivelul de călcare feudal timpuriu, la adâncimi nu prea mari.

1.1. Locuința nr. 1, aflată pe terasa II³, la miez adâncime de suprafață actuală a solului (0,25 m), are formă patrulateră, cu laturile de 3,20 m și respectiv 2,60 m; adâncimea podelei față de nivelul feudal-timpuriu de călcare fiind de 0,40 m. Cantitatea mare de cenusa și fragmentele de lemn ară descoverite, dovedește că, la construirea ei s-a utilizat material lemnos, indicind totodată și cauza înecării funcționării: incendiu. Nefiind depistate gropile de fixare a parilor, luind în considerație și caracteristicile geomorfo-ogice ale terenului, emitem ipoteza că pereti erau fixați pe tălpici de lemn aplicate pe marginile spațiului de locuit.

1.2. Inventarul este format în exclusivitate din ceramică. Vasile lucrate la roată aparțin atât populației locale cât și categoriilor aduse din import.

PL. I. — PROFILUL PERETELUI DE VEST AL SECȚIUNII

PL. I — PROFIL OUEST DE LA SECTION DU MUR

DIE I-STE TAFEL — DAS PROFIL DER WESTWAND DES DURCHSCHNITT

1.3. Categoria ceramică de culoare cenușie, avind ca degresant nisip și pietricelde în cantitate mare, căpătind în urma arderii aspect zgrunțuros, este documentată printr-un vas borean de dimensiuni mici (Pl. II/1), cu buza rotunjită, răsfrință la exterior, gât scund, umeri bombați, corp tronconic, fundul plat. Pe umeri și corp este decorat cu înceții

PL. II. — 1. VAS BORCAN (SF. SEC. X)

2. ULCIOR — GURA TREFLATĂ (SEC. XI)

3. VAS BORCAN (SEC. XI)

4. VAS BORCAN (SEC. XI)

5. OALĂ CU TOARTĂ (SEC. XI)

6. MARCĂ DE OLAR

PL. II — 1. POT — BOCAL (FIN DU XIe SIÈCLE)

2. BROU — À EMBOUCHURE TRÈS FLÉE (XIe SIÈCLE)

3. POT — BOCAL (XIe SIÈCLE)

4. POT — BOCAL (XIe SIÈCLE)

5. POT À ANSE (XIe SIÈCLE)

6. MARQUE DE POTIER

DIE II-STE TAFEL — 1. DAS EINKOCHFÖRMIGGEFÄSS (DAS ENDE DES X-TE JAHRHUNDERT)

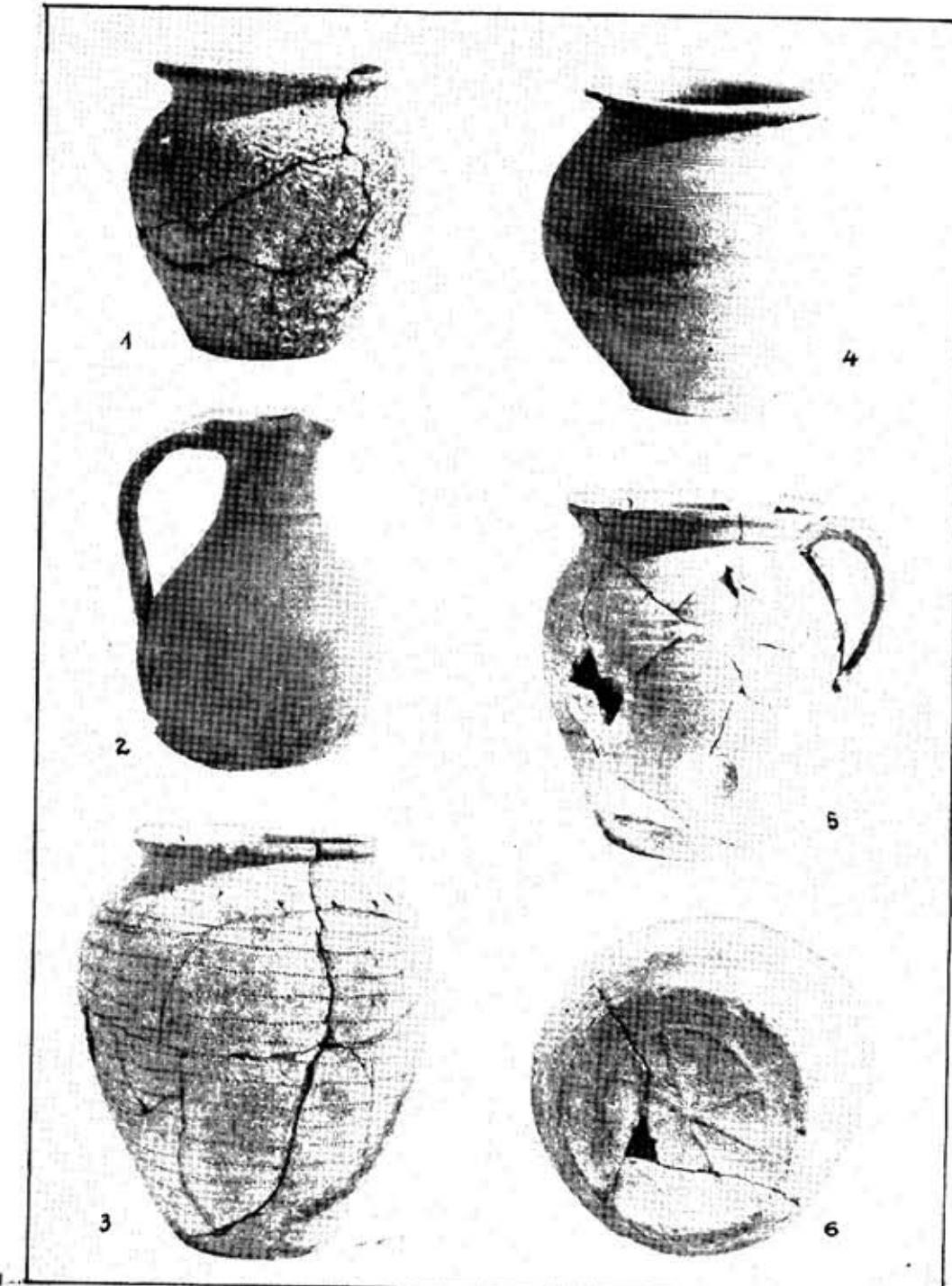
2. DAS KRUG (DAS XI-TE JAHRHUNDERT)

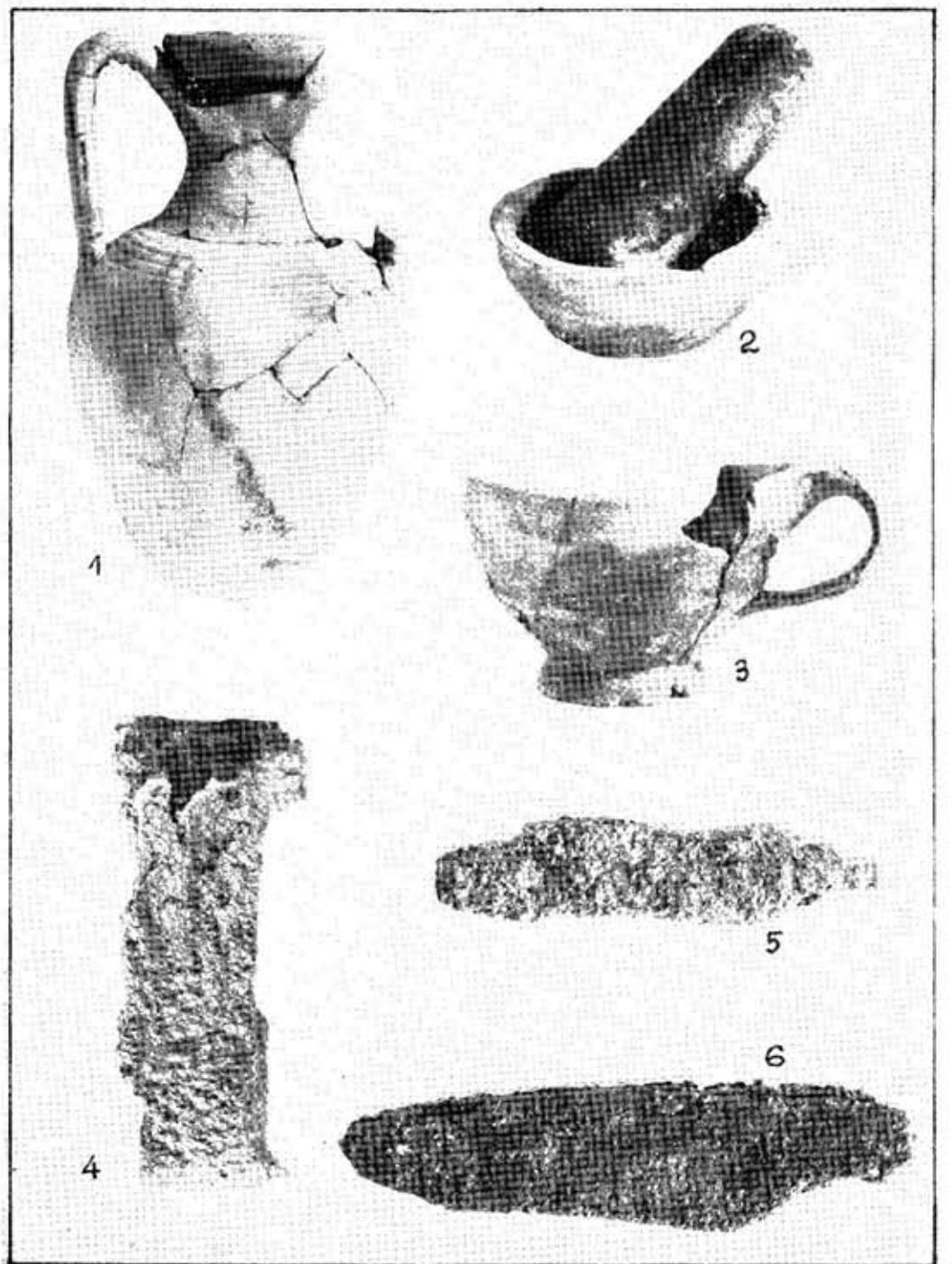
3. DIE EINKOCHFÖRMIGVASE (DAS XI-TE JAHRHUNDERT)

4. DIE EINKOCHFÖRMIGVASE (DAS XI-TE JAHRHUNDERT)

5. DER TOPF MIT NUR EINEM HENZEL (DAS XI-TE JAHRHUNDERT)

6. EIN TÖPFERMERKMA

III

orizontale, peste care se suprapun încizările în val. Cronologic, se încadrează în limitele ultimului sfert al secolului al X-lea, având analogii la Dinogetia⁹, Capidava¹⁰ și Păcuiul lui Soare¹¹.

1.4. Ceramica cenusie, lucrată la roată având ca degresant numai nisip, este prezentă printr-un vas borean, o oală cu o toartă și un fund de vas cu mareă de olar.

Vasul-borean (Pl.II/3) de dimensiuni mari aparține tipului cu buza rotunjită, răsfrință spre exterior, gâtul înalt, umerii bombați, corpul tronconic, fundul plat. Umerii și corpul pînă aproape spre fund sunt decorate cu „rotiță”, iar pe gât ornamentalul constă dintr-o „ghirlandă”. Din punct de vedere cronologic acest tip este caracteristic începutului secolului XI, având analogii în așezarea de la Dinogetia¹².

Oala cu toartă (Pl. II/5) are gura largă, buza plată, prevăzută cu o sănătire la exterior, gâtul redat printr-o simplă încizie între buză și umerii bombați, corpul tronconic, fundul plat. Toarta plată în secțiune se prinde de buză și sub regiunea diametru maxim. Decorul constă din încizii orizontale, paralele, dispuse pe umeri și corp pînă la nivelul inferior de prindere al torții¹³.

Fundul de vas cu mareă de olar (Pl. II/6) prezintă excentrat un semic de origine magică¹⁴, cu analogii la Dinogetia¹⁵. Cronologic, aparține grupei a II-a de la Dinogetia (sf. sec. X – încep. sec. XI).

1.5. Categorie ceramică importantă cuprinde vase lucrate din pastă de bună calitate, bine frămîntată și arsă oxidant.

Vasul-borean de dimensiuni mici (Pl. II/4), cu buza rotunjită, răsfrință spre exterior, gâtul scos, umerii bombați, corpul ovoidal, fundul plat, este decorat pe umeri și corp cu grupe de linii orizontale încizate.

Uleiorul cu gara treflată (Pl. II/2), gât înalt, corp ovoidal, fundul plat, prezintă pe gât două încizii orizontale, paralele și este decorat pe corp cu încizii fine și linii oblice de culoare roșie obținute prin lustruire. Cronologic, această categorie este specifică începutului secolului XI¹⁶.

2.0. Locuința nr. 2, situată pe terasa I¹⁷, la 0,15 m adâncime față de nivelul actual al solului, are aceeași formă patrulateră, laturile fiind de 3 m și respectiv 2,60 m,

PL. III – 1. AMFORĂ PIRIFORMĂ, CU MÂNUSI USOR SUPRAÎNALTATE

2. MOJAR CU FRECĂTOR
3. CUPĂ CU DOUĂ TORȚI SMÂLTUITĂ VERDE-OLIV
4. TOPOR – TESLĂ
5. LAMA DE CŪTIT
6. BRĂZDAR DE PLUG

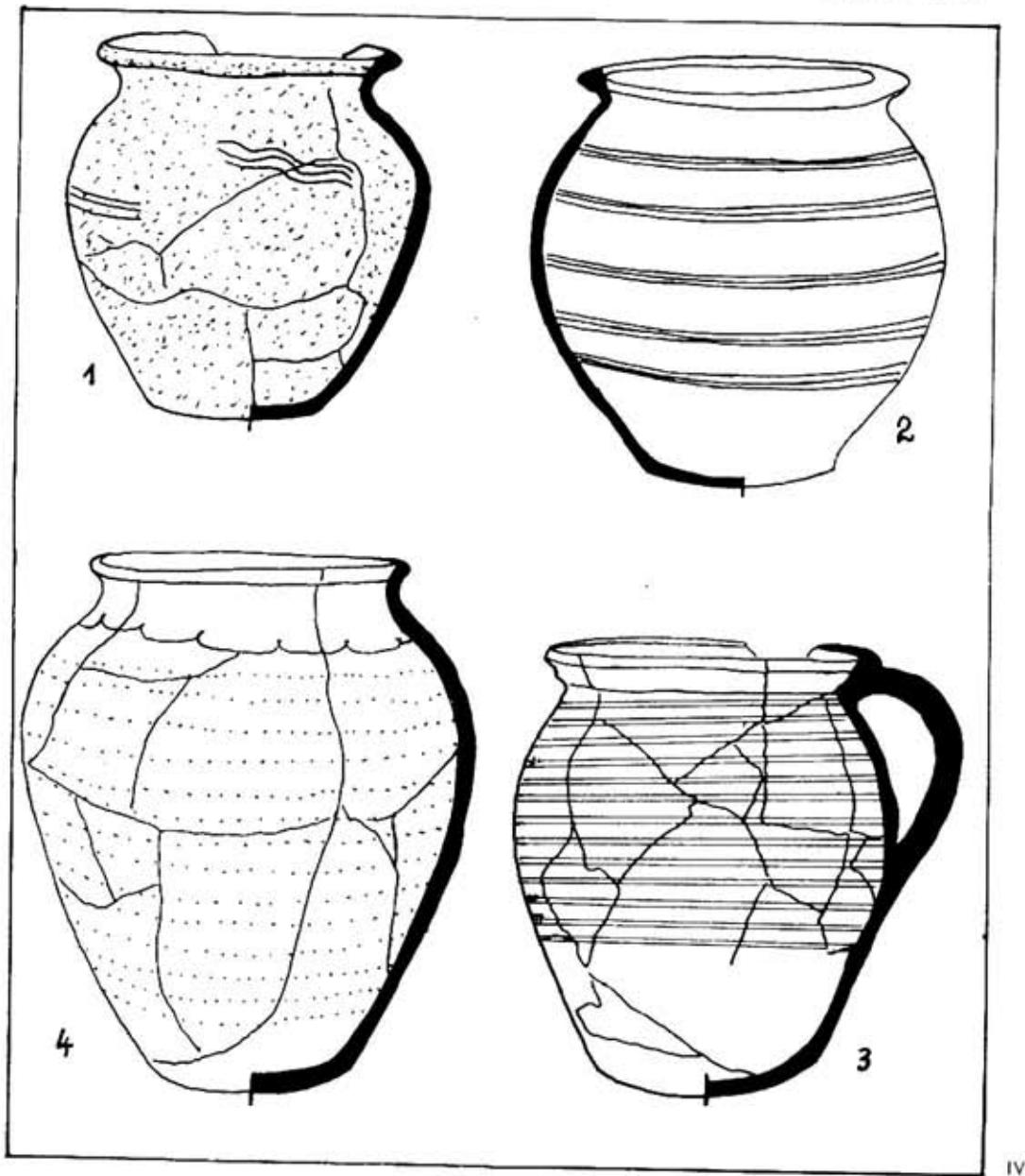
PL. III – 1. LE AMPHORE PIRIFORME À ANSES SUBHAUSSÉS

2. MORITER ET PILON
 3. COUPE À DEUX ANSES ÉMAILLÉES, VERTÉ-OLIVE
 4. HACHE EN FER
 5. COUTEAU
 6. SARC DE CHARRUE
- DIE III-TE TAFEL - 1. DIE BIRNFÖRMIGAMPFORE. SIE HAT SEINE HENKEL EIN WENIG ÜBERERRICHTET
2. MÖRSER UND DER REIBER
 3. DER BECHER MIT DEM ZWEI HENKEL. SEINER SCHMELZ HAT GRÜN-OLIVEN-FARBEN
 4. EIN HACKE
 5. EIN MESSERBLÄTTCHEN
 6. DURCHFURCHTER EINES PFLUG

adâncimea podelei față de nivelul de călcare feudal-timpurii este de 0,25 m. Afirmațiile facute pentru locuința nr. 1 cu privire la modul de construcție și la cauza înecării funcționării ei, sunt valabile și în cazul locuinței nr. 2.

2.1. Inventarul descoperit este mai variat față de cel al locuinței nr. 1, alături de ceramică a părind și obiecte de metal.

2.2. În colțul sud-vestic al locuinței a fost găsit un depozit alcătuit dintr-un număr de 15 amfore, luate din pastă de bună calitate care în urma arderii a căpătat culoare

IV

cărămizie sau galben-portocalie. Aparțin tipului cu toartele ușor suprainălțate (Pl. III/1). Caracteristicile acestui tip sunt gura în formă de pihie, mărginită de o buză răsfrintă la exterior în formă de guler, și mănușile plate în secțiune prinse cu capătul superior puțin mai sus de mijlocul gâtului, depășind cu cîțiva cm buza răsfrintă de care sunt lipite, carbindu-se în loc și căzind vertical pe umăr. Umerii sunt puternice bombați, corpul ovoidal, fundul rotund. Grosimea peretilor variază în jur de 1 cm. Înălțimea lor este de cca. 0,50 m, și capacitatea de 7–10 litri. Diametrul maxim variază în jur de 0,85 m. În zona umărului și a fundului sunt decorate cu caneluri orizontale. Excepție face un singur exemplar de dimensiuni mai mari, decorat pe gât, umeri și corp cu grupe de striuri orizontale. Pe gâtul unora dintre ele sunt incizate diverse semne: runice și litere grecești, indicind probabil capacitatea vaselor. Cronologie, se încreză în limitele sec. X–XII. În Dobrogea au analogii la Dinogetia¹³ și Mangalia¹⁴.

2.3. Prezența acestui tip de amfore feudali-timpurii la Aegyssus, se explică prin relațiile comerciale ale așezării, cu diferite centre din Dobrogea, sau chiar cu orașe din Imperiul bizantin, venind în sprijinul dovedirii relațiilor economice, politice și culturale a așezărilor de la Dunărea de Jos cu Bizanțul, în secolele X–XII.

2.4. Pe latura nordică a fost descoperit inventarul metalic și o mare cantitate de oase de peste, ceea ce dovedește că locuitorii așezării de la Aegyssus se indeletniceau cu pescuitul.

Brăzdarul de plug (Pl. III/6), unicat în nordul Dobrogei – cu dimensiunile de: 37 cm lungime și 8,5 cm lățime, are grosimea maximă la bază – 3 cm, subțindu-se spre vîrful ascuțit.

Toporul-testă (Pl. III/4) aparține tipului cu ascuțișul puțin arcuit asymmetric ca formă, dreptunghiular în secțiune, cu muchiile laterale arcuite. Nu putem preciza nici forma și nici diametrul orificiului de fixare a cozii, datorită stării fragmentare în care a fost descoperit.

Lama de cuțit (Pl. III/5), puternic corodată, lungă de 5,3 cm, având lățimea maximă la bază, lungă coadă, subțindu-se spre vîrf, se prezintă fragmentară. Coada lată, subțire este de asemenea fragmentară. Are analogii în așezarea de la Dinogetia¹⁵.

2.5. În același context cu inventarul metalic au mai fost găsite următoarele obiecte:

Cupă cu două toarte (Pl. III/3), buza înaltă, dreaptă, rotunjită, umerii drepti, corpul tronconic, fundul inelar. Buza, umerii și corpul sunt delimitate între ele prin excizii orizontale. Toartele se prind de buză și în regiunea diametrului maxim. În interior peretii sunt acoperiți cu smalt verde-oliv¹⁶.

Mojar (Pl. III/2) și frecător a căror domeniu de utilizare nu-l putem indica cu precizie. Aparțin din punct de vedere cronologic, începutului secolului XI.

PL. IV – 1. VAS BORCAN (SF. SEC. X)

2. VAS BORCAN (SF. SEC. XI)

3. OALĂ CU TOARTĂ (SEC. XI)

4. VAS BORCAN (SEC. XI)

PL. IV – 1. POT-BOCAL (FIN DU XIe SIÈCLE)

2. POT-BOCAL (XIe SIÈCLE)

3. POT À ANSE (XIe SIÈCLE)

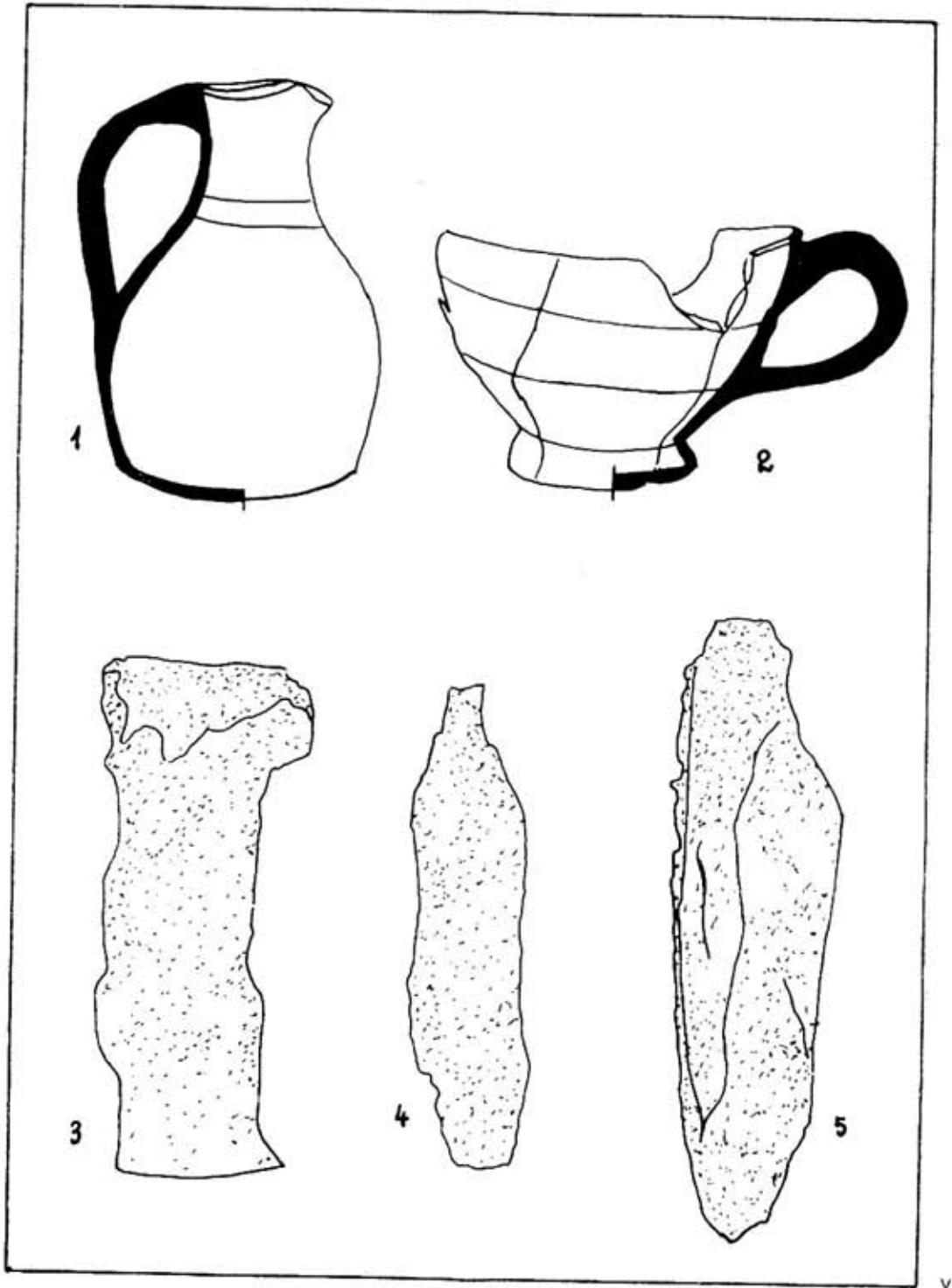
4. POT – BOCAL (XIe SIÈCLE)

DIE IV-TE TAFEL – 1. DAS EINKOCHFÖRMIGE FÄSS (DAS ENDE DES XI-TE JAHRHUNDERT)

2. DAS EINKOCHFÖRMIGE FÄSS (DAS ENDE DES XI-TE JAHRHUNDERT)

3. DER TOPF MIT NUR EINEN HENZEL (DAS XI-TE JAHRUNDERT)

4. DAS EINKOCHFÖRMIGE FÄSS (DAS XI-TE JAHRHUNDERT)

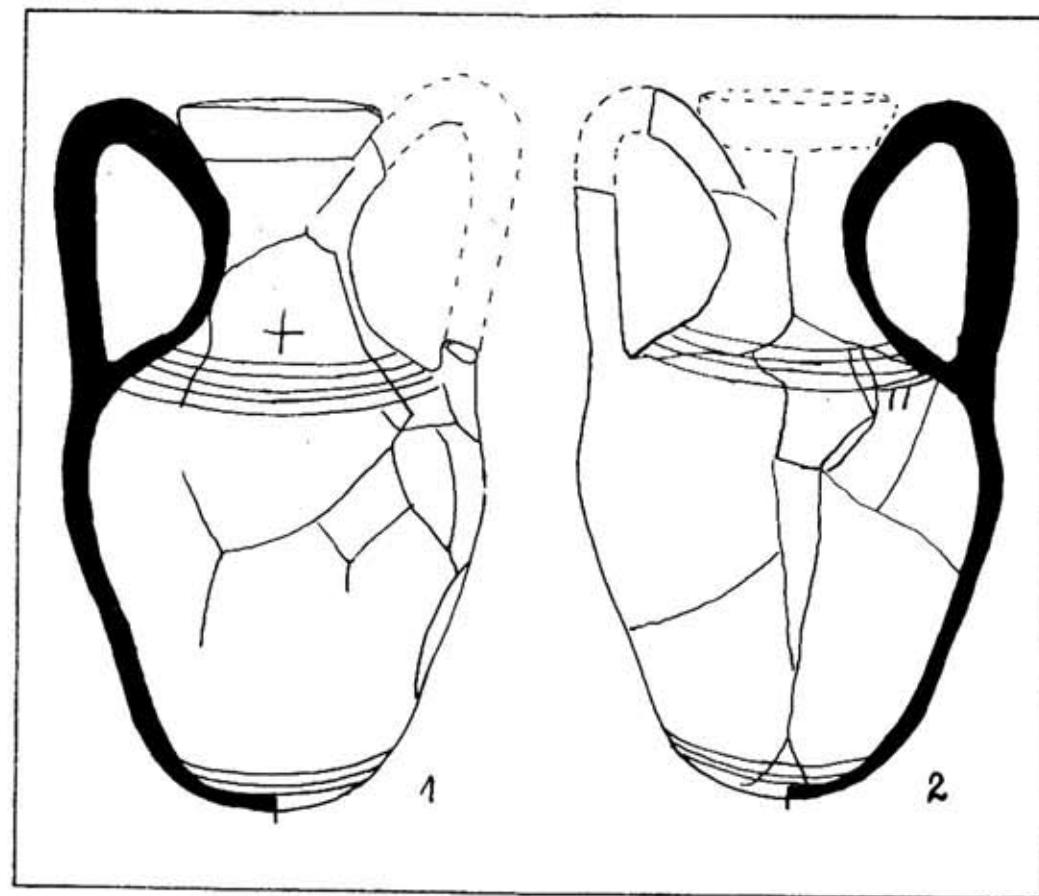

444

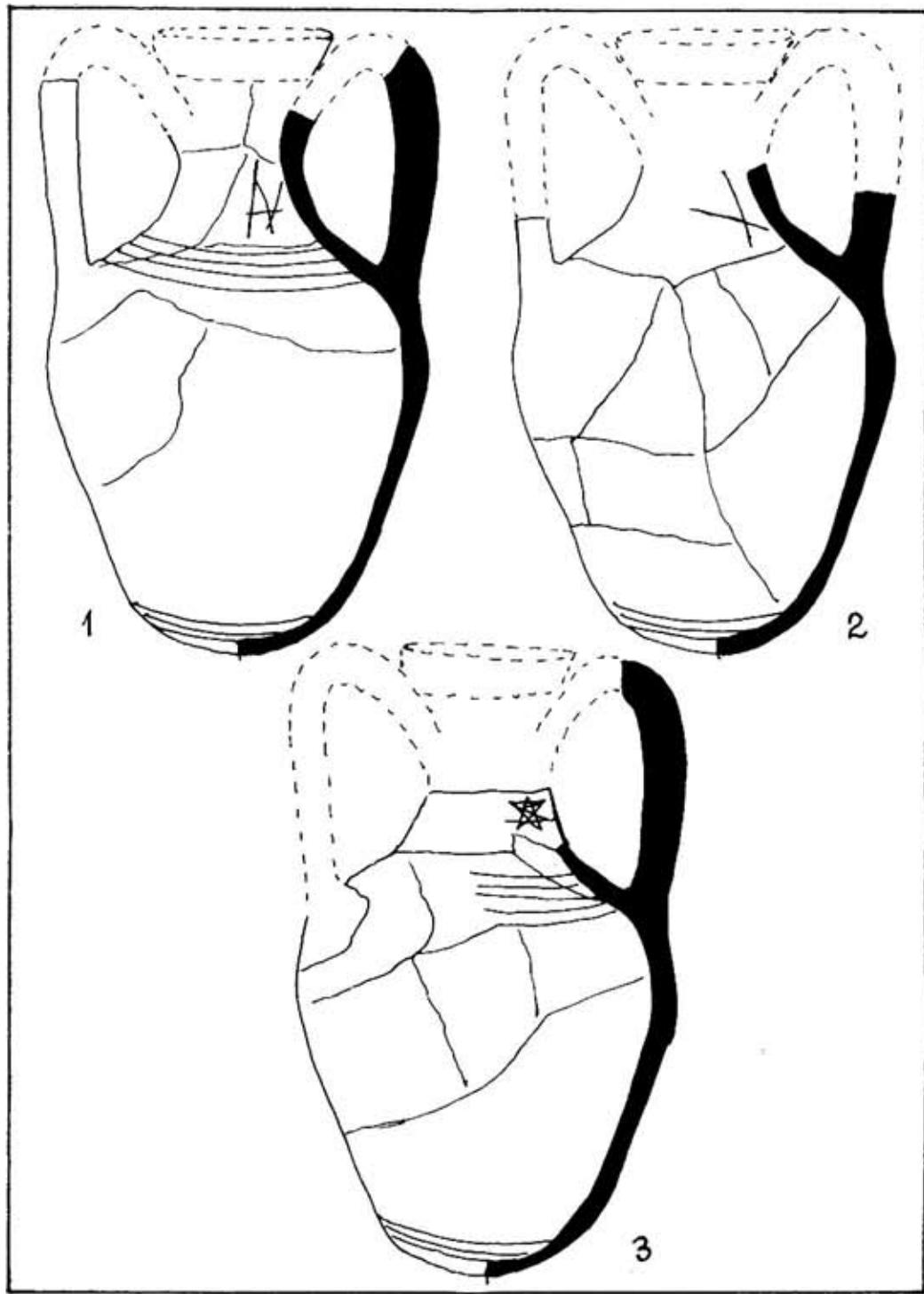
- PL. V - 1. ULCIOR - GURA TREFLATĂ (SEC. XI)
 2. CUPĂ CU DOUĂ TOARTE SMÂLTUITĂ VERDE-OLIV
 3. TOPOR - TESLĂ
 4. LAMĂ DE CUTIT
 5. BRÂZDAR DE PLUG

- PL. V - 1. BROU - À EMBOUCHURE TRÈS FLÈE (XIe SIÈCLE)
 2. COUPE À DEUX ANSES, ÉMOILLÉES, VERTÉ-OLIVE
 3. HACHE EN FER
 4. COUTEAU
 5. SARC DE CHARRUE

- DIE V-TE TAFEL - 1. DAS KRUG (DAS XI-TE JAHRHUNDERT)
 2. DER BECHER MIT DEM ZWEI HENKEL. SEINER SCHMELZ HAT GRÜN - OLIVEN-FARBE
 3. EIN HACKE.
 4. EIN MESSERBLÄTTCHEN
 5. DUCHFURCHER EINES PFLÜG

445

446

VII

3.9. Locuirea romano-bizantină, suprapusă de cea feudală-timpurie este documentată printr-o mare aglomerare de chirpic care prin ardere a căpătat culoarea cărămizie. Platforma locuinței nu a fost degajată în întregime, astfel, nu putem indica forma și nici dimensiunile ei exacte.

3.1. Materialul ceramic recoltat din dărămătura (sec. VI-VII), aparține populației băștinase (Pl. VIII/1-5). Fragmentele descoperite fac parte din vase-horcan cu buza îngroșată, rotunjită, râsfrință la exterior, umerii puternic bombați și din categoria cu buza subțire, gâtul ușor schițat, corpul globular. Pasta conține în compoziție o cantitate mai mare sau mai mică de nisip și pietriciole¹⁷.

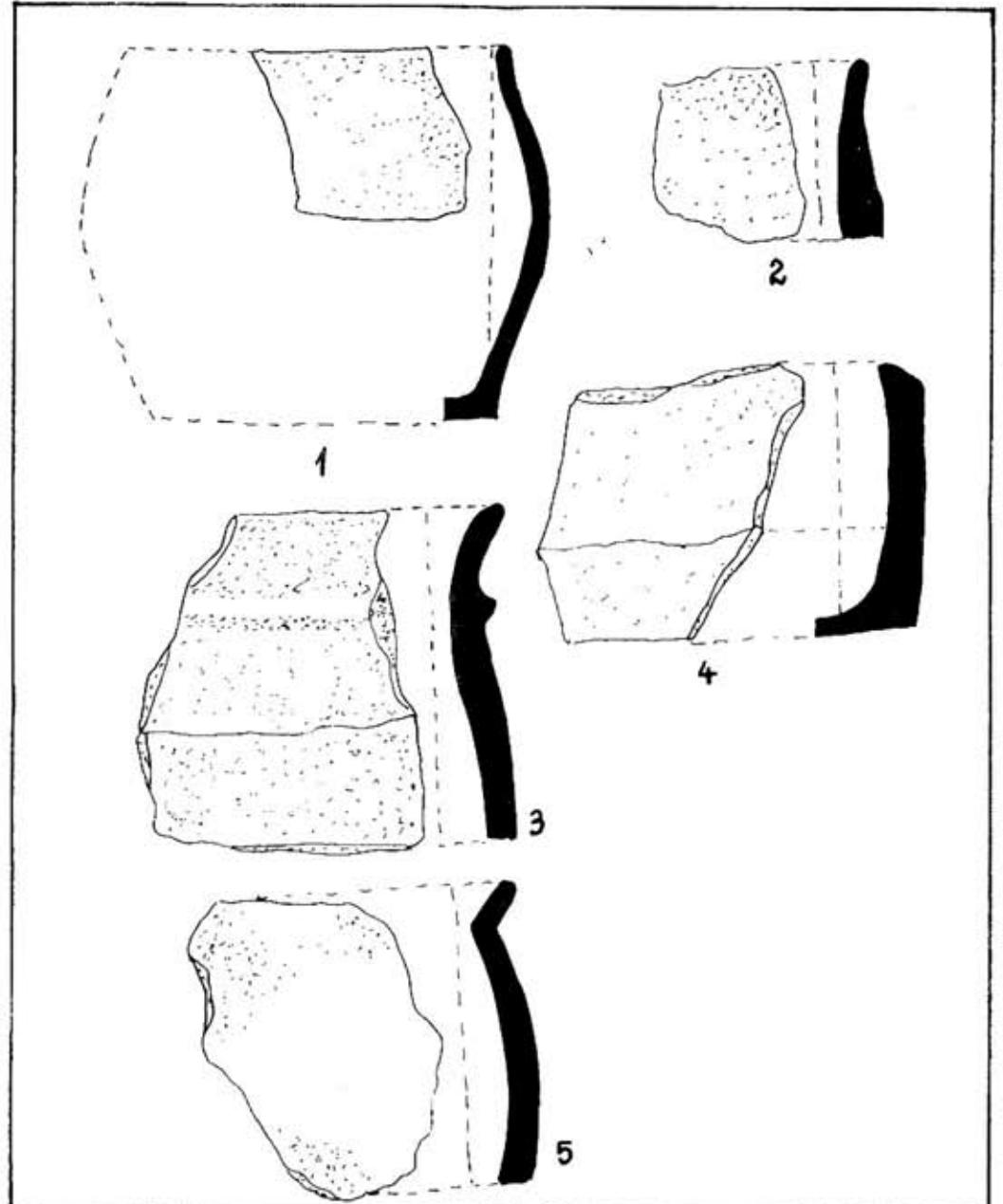
4.0. Pe baza analizei stratigrafice și a inventarului ceramic descoperit, cele două locuințe au funcționat în perioada de timp cuprinsă între sfîrșitul sec. X și începutul sec. XI, fiind distruse de un puternic incendiu, survenit probabil în urma uneia din invaziile de la începutul sec. XI¹⁸.

NOTE

1. Săpăturile de la Aegyssus au inceput în anul 1974, locuirea feudal-timpurie fiind documentată prin locuințe-bordei și ceramică. Monedele descoperite o inadrează în limitele sec. X-XI. Vezi A. Opait, *Aegyssus 1976 — Raport preliminar*, în Pontica X, 1977, p. 307—310.
2. Conform carionului general al cetății Aegyssus, cele două locuințe sunt amplasate în cartier H₁₁. Vezi A. Opait, *op. cit.*, fig. 1.
3. Vezi profilul peretelui de vest al secțiunii (fig. 1).
4. Gh. Stefan, I. Barnea, M. Comsa, E. Comsa, *Dinogetia I. Așezarea feudală timpurie de la Biserica-Gârva*, fig. 94, 95.
5. Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, *Căpădava. Monografie arheologică*, vol. I, Pl. II/6, Pl. XII/4.
6. Pentru aceeași problemă vezi și: Dan Gh. Teodor, *Territorial est-carpatic în evacurile I—XII e.n.*, fig. 58/7; C. Cirjan, *Ceramică de epocă feudal-timpurie, descoperită pe teritoriul orașului Constanța*, în Pantica 2, 1968, p. 373—393; M. Comsa, *Ca privire la evoluția culturii balcano-dunărene în secolele IX—XI*, în SCIV, I, 1963, p. 107—120.
7. *Dinogetia I*, fig. 79/3; vezi și M. Comsa, *op. cit.*; C. Cirjan, *op. cit.*
8. M. Comsa, *Cultura materială veche romanească*, fig. 40/3, 8; P. Diaconu, D. Vilceanu, *op. cit.*, fig. 48.
9. *Dinogetia I*, p. 206.
10. *Dinogetia I*, fig. 133/3.
11. Vezi R. Florescu, *Unele observații cu privire la ceramica decorată cu culoare roșie din așezarea fizică de la Căpădava*, în SCIV, IX, 1958, I, p. 131—138; I. Barnea, *Noi descoperiri din epoca feudalismului timpurie la Dinogetia-Gârva*, jud. Tulcea (1963—1968), pl. 19/1, în Materiale, X, 1973.
12. Vezi nota 3.
13. *Dinogetia I*, fig. 195/1; I. Barnea, *Înfrângere feudală de la Dinogetia*, în SCIV, V, 1954, 3—4, p. 513—530; idem, *Relația dintre așezarea de la Biserica-Gârva și Bisanț*, în ser. X—XII, în SCIV, IV, 1953, 3—4, p. 641—671.
14. I. Barnea, *Descoperiri arheologice din epoca feudală de la Mangalia* în Materiale, VI, 1959, p. 906—907, fig. 3/1.
15. *Dinogetia I*, fig. 38/10; vezi M. Comsa, *op. cit.*, fig. 92.
16. *Dinogetia I*, fig. 146; C. Nicolescu, *Ceramica smălătoare din secolele X—XV în lumina ultimelor cercetări arheologice*, în SC.I.A., VI, 1959, 2, p. 87.
17. Dan Gh. Teodor, *op. cit.*, fig. 19; idem, *Descoperiri arheologice la Sipot-Suceava*, în Materiale, IX, 1970, p. 375—382; Gh. Coman, *Evoluția culturii materiale din Moldova de sud în lumina cercetărilor arheologice cu privire la secolele V—XII*, în Memor. Atinț., III, 1971, p. 482—484; idem, *Cercetări arheologice în sudul Moldovei cu privire la secolele V—XI*, în SCIV, XX, 1969, 2, p. 284—289.
18. P. Diaconu, *Les Campanes du Bas-Danube*, Ed. Acad. R.S.R., București, 1978, p. 79 și urm.

PL. VI—VII AMPFORE PIRIFORME CU SEMNE INCIZATE PE UMERI PL. VI—VII LES AMPHORES À LETTRES INCISÉES

DIE VI—VII—TE TAFEL DIE BIRNFÖRMIGAMPFORE MIT DEN EINSCHNITTENZEICHEN

PL. VIII. 1-5. CERAMICĂ APARTINÂND POPULAȚIEI AUTOHTONE (SEC. VI-VII)
 PL. VIII. 1-5. CÉRAMIQUE APPARTENANT À LA POPULATION AUTOCHTONE (VIe-VIIe SIÈCLE)
 DIE IX-TE TAFEL - 1-5 - DIE TOPFERKUNST DIE SIE ANGEHÖRT DEN UREINWONER

DEUX HABITATIONS PRÉ-FEODALES
 DE LA AEGYSSUS
 (Résumé)

Pendant la campagne de 1978 à Aegyssus on a découvert deux habitations pré-feodales emplacées sur des terrasses creusées dans les rochers. Les habitations appartiennent au type de semi-huttes de forme rectangulaire ayant les cotés de 3,20, 2,80 și 3,2,60 m.

Quand à son système de construction les murs étaient fixés sur des patins de bois,

placés aux extrémités de la surface des huttes. L'inventaire se compose du matériel céramique encadré dans les limites des Xe-XIe siècles et des objets en métal.

Les habitations ont fonctionné jusqu'environ le premier quart du XIe siècle, quand elles ont été détruites par un puissant incendie,

ZWEI FRÜH FEUDALISTISCHE WOHNUNGEN
 (Zusammenfassung)

Während der archäologische Ausgrabung ins 1978 Jahr bei Aegyssus, zwei frühfeudalistischen Wohnungen aufgedeckt wurden. Diese Wohnungen werden auf den Terrassen, die wurden im Felsblock durch schneiden, gestellt.

Die Wohnungen angehören das Halbhütten-typus und sind sie Viereckförmung mit der Seiten: 3,20/2,80 m und 3,2,60 m.

Betreffend um das Konstruktionssystem vorstellen wir dass sind die Wände auf die

Holzsohle oder sich fest angesetzten. Auch sind diese Holzsohle am den Ränder der bewohnbar Fläche.

Das Inventar dieses Wohnungen besteht aus Keramischmaterial und aus Metallobjekten. Die Topferkünstlichmaterial sich ordnet in X-XI te Jahrhunderte ein.

Die Wohnungen waren in Betrieb bis in erste Viertel des XI-te Jahrhundert wenn haben sie durch eine kraftvolle Feuersbrunst zerstört.